

καιρες· ἀλλὰ πότε ; Μήπως στένεψε ὁ χρόνος τόσο ποὺ δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ χωρέσει μέσα του τὸ Αἰώνιο ; "Εκάμα δ̄, τι μποροῦσα γιὰ νὰ κάνω τὶς μεγάλες ἀλήθειες καὶ πάλι ἐπίκαιρες. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ βουνό μου κ' ἔγινα ἄνθρωπος ἀπλὸς καὶ καθημερινός· καὶ σὰν ἄνθρωπος ἀπλὸς καὶ καθημερινὸς εἶπα καὶ δίδαξα δ̄σα ὁ μεγάλος Ζαρατούστρας εἶχε ἀρνηθεῖ. "Όλοι πέρασαν ἀπὸ μπροστά μου ἀδιάφοροι, χωρὶς νὰ προσέξουν τὰ λόγια μου· κι' ἀγάπησα δ̄σους μὲ προσπερνοῦν χωρὶς νὰ μὲ προσέξουν· διπλανούς μου αἰσθάνομαι ἔκείνους ποὺ δὲ μὲ ἀναγνωρίζουν γιὰ διπλανό τους· καὶ φίλους μους αἰσθάνομαι ἔκείνους ποὺ δὲ ρίχνουν κᾶν τὴ ματιά τους ἐπάνω μου. 'Ωρίμασα μέσα στὴ φοβερὴ ἀδιαφορία ποὺ μ' ἔχει, ἀτ' ὅλες τὶς μεριές, πολιορκήσει, σὰ νάμουν μιὰ πόλη ἀχρηστὴ σ' ἔχθροὺς καὶ φίλους· ἡ ἀδιαφορία πολιορκεῖ χωρὶς νὰ ἐπιχειρεῖ καμμιὰν ἔφοδο· εἶναι ἡ πιὸ ὕπουλη καὶ πιὸ φοβερὴ πολεμικὴ ἐνέργεια στὴν ἴστορία· εἶναι ἡ ἐνέργεια ποὺ δὲ σοῦ δίνει κᾶν τὴν εὔκαιρία ν' ἀμυνθεῖς· γιατὶ πῶς ν' ἀμυνθεῖς ὅταν δὲ σοῦ γίνεται κᾶν ἐπίθεση ;

"Ω Ζαρατούστρα, λέει ὁ Ζαρατούστρας στὸν ἑαυτό του, ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου σου, τούλαχιστον ὡς τὴν ὥρα τούτη, εἶναι μεγάλος, ἀλλὰ καὶ φτωχός : ἐσὺ ἔμαθες νὰ λέσ τὶς μεγάλες ἀλήθειες, ἀλλὰ κανένας δὲ σ' ἀκούει· ἐσὺ ἔμαθες ν' ἀγαπᾶς, ἀλλὰ κανένας δὲ σ' ἀγαπάει· ἐσὺ εἶσαι ἔτοιμος νὰ δεχθεῖς τὸ μῆσος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κανένας δὲ σὲ μισεῖ· ἐσὺ ἔγινες ἀπλὸς σὰν τὸν ἔσχατο ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κανένας πιὰ δὲν εἶναι ἡ δὲ θέλει νάναι ὁ ἔσχατος, οὔτε κᾶν ὁ προηγούμενος τοῦ ἔσχατου· ἔστω κι' ὁ προηγούμενος τοῦ ἔσχατου θάνιωθε τὸν ἑαυτό του κάπως διπλανό μου. "Ω Ζαρατούστρα, οἱ καρποί σου δὲν εἶναι ψεύτικοι· ἐσύ, ὅμως εἴσαι ψεύτικος γιὰ τοὺς καρπούς σου !

3

Βγαίνοντας τὸ πρωῖ ὁ Ζαρατούστρας ἀπὸ τὸ πανδοχεῖο του, βλέπει μπροστά του ἔνα νέο :

Ποιόν περιμένεις ; — τὸν ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

"Εσένα, διδάσκαλε, ἀπαντάει ὁ νέος· δὲ μὲ ἀναγνωρίζεις ; Είμαι ὁ ποιητὴς τοῦ νέου Ἀμλέτου, ὁ φοιτητὴς μὲ τὴν εἰρωνικὴ διάθεση· εἴμ' ἔκεινος ποὺ σοῦ σκάρωσε τὴ φάρσα μπροστὰ στὴν ψυχιατρικὴ κλινική.

Δὲν σὲ ἀναγνωρίζω, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· καὶ τὸ πρό-

σωπό του ἔλαμψε ἀπὸ καλωσύνη πού, ώστόσο, εἶχε γιὰ φόντο τὴν πιὸ πικρὴ μελαγχολία.

Γιατὶ δὲ θέλεις νὰ μὲ ἀναγνωρίσεις ; — τὸν ρωτάει ὁ νέος.

"Αλλαξεις, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας· ἔτσι, ἀντὶ νὰ σὲ ἀναγνωρίσω, ἀρχίζω νὰ σὲ γνωρίζω γιὰ πρώτη φορά.

Εὔχαριστῶ, διδάσκαλε, τοῦ λέει ὁ νέος· ἥρθα νὰ σοῦ ζητήσω συγγνώμη γιὰ ὅσα ἔκαμα. Δέχεσαι νὰ μὲ συγχωρήσεις ;

Γιατὶ νὰ σὲ συγχωρήσω ; — παρατήρησε ὁ Ζαρατούστρας· ἔγὼ ἔχω φταίξει περισσότερο ἀπὸ σένα καὶ ἀπ' ὅλους. Δὲν ἔχω ἀκόμα τὸ δικαίωμα νὰ συγχωρῶ. Ἡ συγγνώμη εἶναι τὸ ὑψηστὸ δικαίωμα τῆς καλωσύνης· δὲν ἔφτασα ἀκόμα στὸ σκαλοπάτι ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὸ δικαίωμα αὐτό.

"Ωστε... δὲν μὲ συγχωρεῖς ; — τὸν ρωτάει ὁ νέος· θὰ φύγω, λοιπόν, ἀπὸ τὸν κόσμο χωρὶς τὴν συγγνώμη σου ;

Συγχωρεῖ ὅποιος ἔχει κατακτήσει μὲ τὴν καλωσύνη καὶ τὴν ἀγάπη του τὸ δικαίωμα νὰ κρίνει καὶ νὰ κατηγορεῖ, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας· ἔγὼ δὲν σὲ κατηγόρησα ποτέ μου, κ' ἔτσι οὔτε μπορῶ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καὶ λόγος, νὰ σὲ συγχωρήσω.

Κατηγόρησέ με, τοῦ λέει ὁ νέος· ἀγάπησέ με ὅσο εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ νὰ μπορεῖς νὰ μὲ κατηγορήσεις· κ' ὑστερα, ἀν τὸ θεωρήσεις σωστό, συγχώρησέ με.

Θέλεις νὰ σὲ ὀνομάζω Ἰωάννη ; — τὸν ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Δὲ μοῦ ταιριάζει παρὰ τ' ὄνομα Ἰούδας, τοῦ ἀπαντάει ὁ νέος.

'Ανακάλυψε τοὺς ἔχθρούς μου, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· πρόδωσέ με καὶ παράδωσέ με στοὺς ἔχθρούς μου. "Αν ἀνακαλύψεις τοὺς ἔχθρούς μου, θὰ βρεθοῦν καὶ φίλοι. Τώρα ποὺ εἶσαι ὁ μοναδικὸς μαθητὴς καὶ φίλος μου, πρέπει νὰσαι ταυτόχρονα ὁ Ἰωάννης, ὁ πιὸ ἀγαπημένος μου, καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ προδότης μου. Πρόσεξε μόνο νὰ μὴ δεχθεῖς τὰ τριάκοντα ἀργύρια. Θέλω νὰ μὲ προδώσεις χωρὶς καμμιὰν ἴδιοτέλεια !

Αὔριο, διδάσκαλε, σχλος πολὺς θὰ σὲ περιμένει νὰ μπεῖς ἀπὸ τὴν πύλη τὴν παλιά· καὶ θὰ βγεῖ νὰ σὲ προϋπαντήσει μὲ τὰ βαῖα τῶν φοινίκων· καὶ θὰ σὲ ὑποδεχθεῖ σὰ βασιλιά του. Θὰ ίδεῖς, διδάσκαλε, πόσοι ἔχθροι θὰ ξεφυτρώσουν, ὅταν πληροφορθοῦν τὴν θριαμβευτικὴ σου εἶσοδο στὴν πόλη. Θ' ἀντιστρέψω τὴν ρήση σου: πρῶτα ἔρχονται οἱ φίλοι κ' ὑστερα οἱ ἔχθροι.

Σ' εύχαριστῶ ποὺ μοῦ ἐμπιστεύεσαι τὴ μεγαλύτερη ὥρα τῆς ζωῆς σου. Αὔριο, στὶς δέκα τὸ πρωῖ, θὰ σὲ περιμένουμε στὴν πύλη τὴν παλιά.

4

Προχωρώντας ὁ Ζαρατούστρας μόνος, εἶπε μέσα του: Γιὰ μιὰ στιγμὴ — κ' εἶναι τόσο ὥραῖο νᾶσαι, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, ἀφελής! — πίστεψα πῶς ὁ νέος εἶχε στ' ἀλήθεια ἀλλάξει καὶ μεταμεληθεῖ. Δυστυχῶς δὲν εἶναι ὁ νέος αὐτὸς οὗτε ὁ Ἰωάννης, οὔτε κανός Ἰούδας. Καὶ πάει νὰ μοῦ στήσει μιὰ νέα παγίδα. Ποιό σκοπό πάει νὰ ἔχυπηρετήσει ἡ κακία του; Κανέναν! Θέλει νὰ μοῦ κάνει κακὸ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ παίξει. Κ' ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωση νὰ πέσω στὴν παγίδα ποὺ πάει νὰ μοῦ στήσει. Γιατὶ νὰ μὴν πέσω; Γιατὶ νὰ κάνω τὸν ἔχυπνο δείχνοντάς του ὅτι τὸν κατάλαβα; Αὔριο, στὶς δέκα τὸ πρωῖ, θὰ μπῶ στὴν πόλη ἀπὸ τὴν πύλη τὴν παλιά. Καὶ θὰ κάνω πῶς πιστεύω ὅτι εἶμαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Πέφτοντας στὴν παγίδα ποὺ πάει νὰ μοῦ στήσει ὁ νέος, μπορεῖ νὰ τοῦ κάνω καλό· μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσω ν' ἀντιληφθεῖ πόσο εἶναι ἡ κακία του ἄχρηστη καὶ ἀσκοπη· μπορεῖ νὰ τὸν κάνω ν' ἀνακαλύψει μέσα του τὴν καλωσύνη ποὺ εἶναι πολὺ πιὸ ἔμφυτη ἀπὸ τὴν κακία του, δηλαδὴ πολὺ πιὸ δική του. Θὰ δανειστῶ κ' ἕνα γαϊδουράκι καὶ θὰ περάσω κάτω ἀπὸ τὴν πύλη τὴν παλιὰ καθισμένος ἐπὶ πῶλον ὅνου.

Καὶ ὁ Ζαρατούστρας ἔνιωσε μιὰ βαθειὰ ἰκανοποίηση μέσα του. Καὶ εἶπε στὸν ἑαυτό του: Δὲν εἶχε ἄδικο ὁ νέος· μπορεῖ αὔριο, στὶς δέκα τὸ πρωῖ, νὰ σημάνει μιὰ μεγάλη ὥρα τῆς ζωῆς μου· ἡ ὥρα ποὺ γι' ἄλλους θάταν μικρή, γιὰ μένα θάναι μεγάλη. "Άλλος θάνιωθε τὸν ἑαυτό του νὰ γίνεται γελοῖος· ἐγὼ θὰ νιώσω τὸν ἑαυτό μου νὰ ταπεινώνεται. Δὲν ἔχω ἄλλον τρόπο νὰ ταπεινωθῶ· θὰ ταπεινωθῶ κάνοντας πῶς δὲν καταλαβαίνω τὴ φάρσα ποὺ θὰ παίξουν εἰς βάρος μου. "Αν ἥμουν στὸ ὕψος τοῦ Δὸν Κιχότη, δὲ θάταν καν ἀνάγκη νὰ προσποιηθῶ πῶς δὲν τὴν καταλαβαίνω· θὰ εἶχα ἀπλούστατα τὴ θεία ἀφέλεια νὰ μὴν καταλαβαίνω ὅτι οἱ πιὸ σοβαρὲς ψυχὲς μου εἶναι στὰ μάτια τῶν ἄλλων κωμικές. 'Ο σοφώτατος δόκτωρ Φάουστ δὲν ήταν σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσει τὸ μεγαλεῖο τῆς θείας αὐτῆς ἀφέλειας καὶ μάλιστε μπροστά μου τὸν ἀφταστὸ Δὸν Κιχότη γιὰ τὴν ὑπερβολική

εύγένεια τῆς ψυχῆς του. "Ω, νὰ μποροῦσα νάφτανα τὸ ὕψος τοῦ Δὸν Κιχότη ! Ἡ κορυφὴ τοῦ μεγάλου Ζαρατούστρα, μὲ τὶς σπηλιές, τοὺς ἀητοὺς καὶ τὰ φίδια της, δὲν ἦταν τίποτε μπροστά στὸ ὕψος τοῦ λοφίσκου ποὺ ὀνομαζόταν Δὸν Κιχότης. Νὰ τὸ φτάσω, ὅμως, τὸ τέτοιο ὕψος εἶναι ἀδύνατο· θὰ μάταιοπονοῦσα ἐπιχειρώντας νὰ τὸ φτάσω. "Ας ἀρκεσθῶ αὔριο νὰ ταπεινωθῶ, κάνοντας πῶς δὲν καταλαβαίνω τὸ παιχνίδι ποὺ θὰ μοῦ παίξουν. Εἶναι κι' αὐτὸ κάτι· κ' ὑπάρχει, μάλιστα, κάποια μικρὴ ἐλπίδα, ταπεινώνοντας τὸν ἔαυτό μου μπροστά στὴν ἄσκοπη κακία τῶν ἀνθρώπων, νὰ βοηθήσω τοὺς ἴδιους νὰ ίδοῦν πόσο ἄσκοπη καὶ ἄχρηστη εἶναι ἡ κακία τους !

Καὶ ὁ Ζαρατούστρας, μὲ ὕφος ἀνθρώπου ποὺ ἦταν πιὰ ἀποφασισμένος γιὰ ὅλα — ὅχι μόνο γιὰ τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ μικρά — προχώρησε μὲ τὸ κεφάλι του ψηλά. "Ο, τι τὸν ἔκανε νάχει ψηλὰ τὸ κεφάλι του δὲν ἦταν ἔπαρση· τὴν ὥρα ποὺ ἡ καρδιά του ἦταν ἀποφασισμένη νὰ ταπεινωθεῖ, δὲν ἦταν ἀνάγκη νάναι σκυφτὸ τὸ κεφάλι του· ἔτσι, ἀν εἶχε ὁ Ζαρατούστρας τὸ κεφάλι του ψηλά, τὸ εἶχε μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ φανεῖ ἀκόμα περισσότερο πόσο εἶχε σκύψει καὶ ταπεινωθεῖ ἡ καρδιά του.

5

Σήμερα, ἥλιε, θὰ ίδεις τὸν παλιό σου φίλο Ζαρατούστρα, ἐκεῖνον ποὺ ἦταν ἀλλοτε ζωσμένος μόνον ἀπὸ φῶς, νὰ μικρήνει τόσο ποὺ δὲ θὰ τὸν βρίσκουν πιὰ οἱ ἀκτίνες σου γιὰ νὰ τὸν ξεχωρίσουν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους.

"Ετσι μίλησε ὁ Ζαρατούστρας τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ὁ ἥλιος. Καὶ τοῦ φάνηκε τοῦ Ζαρατούστρα ὅτι ὁ ἥλιος σταμάτησε γιὰ μιὰ φευγαλέα στιγμὴ ν' ἀνατέλλει καὶ ὑποκλίθηκε μπροστά του. Τὰ μάτια του γέμισαν δάκρυα· ἡ καρδιά του πλημμύρισε ἀπὸ χαρά, ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐκείνη χαρὰ πού, γιὰ νάχει ὁ ἀνθρωπός τὸ δικαίωμα νὰ τὴ δοκιμάσει, παίρνει γεύση πικρή· καὶ ἡ σκέψη τοῦ Ζαρατούστρα βόηθησε τὸν ἥλιο νὰ διώξει τὴ φευγαλέα στιγμὴ πού τὸν εἶχε κάμει νὰ σταματήσει ἀνατέλλοντας. Καὶ ἡ μέρα ἄρχισε νάρχεται ὅπως κάθε ἄλλη μέρα.

'Ο Ζαρατούστρας πῆγε στὴν ὥρα του στὸ ἐργαστήριο κατασκευῆς σκηνῶν. Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν πῆγε γιὰ νὰ ἐργασθεῖ· πῆγε γιὰ νὰ δηλώσει ὅτι θὰ πάψει πιὰ νὰ ἐργάζεται. Δὲ μπορῶ — σκέφθηκε μέσα του — νὰ ἔξευτελίσω τὸ ἐπάγγελμά μου μὲ τὴν

ταπείνωση ποὺ θὰ ύποστῶ σήμερα· τὴν ταπείνωση θὰ τὴν ύποστῶ μόνος μου ἔγώ· τί φταινε οἱ ἄλλοι σκηνοποιοὶ γιὰ νὰ τοὺς μειώσω στὸ πρόσωπό μου;

‘Ο Ζαρατούστρας δὲ σκέφθηκε διόλου ἃν θὰ μποροῦσε νὰ ζεῖ καὶ νὰ πληρώνει τὸ νοῖκι του ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἔπαινε νὰ ἐργάζεται. ‘Ο σκοπός του δὲ ν τῇταν νὰ ζήσει· ὁ δρόμος του τῇταν τώρα ἀνοιχτὸς κ’ ἐλεύθερος. Θυμήθηκε, ἄλλωστε, ὁ Ζαρατούστρας καὶ τὸ ποὺ τοῦ εἶχε πεῖ ἄλλοτε ὁ θυρωρὸς τῆς νύχτας: τὸ δωμάτιο 13 τῇταν τυχερό· ὅσοι τὸ τῆραν χάθηκαν χωρὶς κανένας νὰ μάθει πῶς, κ’ ἔτσι δὲ χρειάστηκε νὰ πληρώσουν τὸν τελευταῖο λογαριασμό.

‘Ο Ζαρατούστρας, πρὶν ἀποχωριστεῖ γιὰ πάντα τὸ ἐργαστήριο ὅπου διούλευε ὡς ἀρχιεργάτης, παρακάλεσε τὸν ἐργοδότη του νὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ δουλέψει λίγη ὥρα πλάι στὸν ἐργάτη ἕκεινον ποὺ τοῦ χρωστοῦσε τὴ συνέχεια μιᾶς συνομιλίας ποὺ εἶχε ἄλλοτε μαζί του.

Ξέρω καλὰ τί σκέπτεσαι, λέει ὁ Ζαρατούστρας στὸν ἐργάτη· ἔχεις ἀδικηθεῖ ἀπὸ τὴν τύχη.

Πάλι τὰ ἴδια; — παρατήρησε ὁ ἐργάτης μὲ ἔντονη δυσαρέσκεια.

Δὲ θὰ σοῦ πῶ τὰ ἴδια· σήμερα ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σοῦ πῶ ἄλλα, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας.

“Οσο ἔκανες τὸν ἀρχιεργάτη, δὲ μοῦ μίλησες καμμιὰ φορά, τοῦ λέει ὁ ἐργάτης· σήμερα ποὺ ύποβιβάστηκες, καταδέχεσαι πάλι νὰ μοῦ μιλήσεις.

Μὲ παρεξηγεῖς, φίλε μου, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· δὲ σοῦ μίλησα ὕστερ’ ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ μοναδικὴ συνομιλία ποὺ εἶχαμε, γιατὶ τὰ μάτια σου μὲ κοίταζαν περιφρονητικά, ἄλλὰ καὶ γιατὶ δὲν εἶχε ὥριμάσει ἀκόμα μέσα μου ὁ λόγος ποὺ θὰ σοῦ πῶ σήμερα. Φεύγω, ἄλλωστε, σήμερα γιὰ πάντα· ύποβιβάστηκα γιὰ νὰ μπορῶ νὰ βγῶ ὡς ὄπλὸς ἐργάτης ἀπὸ δῶ μέσα.

Γιατί φεύγεις; Δὲν ἔχεις ἀνάγκη πιὰ ἀπὸ ἡμερομίσθιο; — ρώτησε ὁ ἐργάτης.

Ναί, δὲν ἔχω πιὰ ἀνάγκη, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας· τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε· φροντίζει ἄλλος γι’ αὐτά.

Περιμένεις νὰ φροντίσει καὶ γιὰ σένα ὁ ἄλλος, δηλαδὴ ὁ Θεός; — ρωτάει ὁ ἐργάτης.

Ναί, τὸ περιμένω, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας· καὶ ἥρθα νὰ σοῦ πῶ ὅτι τώρα πιὰ εἶμαι βέβαιος γιὰ ὅλα. Ξέρω ποὺ πηγαίνω, γιατὶ μοῦ ἀνοίξε τὸ δρόμο ὁ Θεός.

Φτιάχνει δρόμους ὁ Θεός; — ρωτάει ὁ ἐργάτης μὲ κάποια νευρικότητα.

Δὲν τρέξερες; — τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· κι ὁ Θεὸς ἐργάζεται· της εἶναι, ἔως ἣρτι ἐργάζεται· ἀνοίγει δρόμους γιὰ τὸν καθένα μας χωρὶς κανέναν νὰ πληρώνεται γιὰ τὸν κόπο του. Ἀφοῦ σοῦ ἀνοίξει, ὅμως, τὸ δρόμο, πρέπει νὰ περπατήσεις μόνος σου.

Νὰ περπατήσω γιὰ νὰ φτάσω ποῦ; — ρωτάει ὁ ἐργάτης· κάθε μέρα περπατάω καὶ φτάνω στὸ ἴδιο σημεῖο· στὴ φτώχια μου, σ' ἓνα ξερὸ κομμάτι ψωμί, στὶς ἀνικανοποίητες ἀνάγκες μου. Μόνο ἀν περπατήσουμε πολλοὶ μαζί, ὅλοι μαζὶ οἱ ἀδικημένοι, πιασμένοι ὅλοι ἀπὸ τὰ χέρια, θὰ φτάσουμε κάπου· καὶ τότε θ' ἀλλάξει τὴ ζωὴ μας.

Μπορεῖ νὰ χεις δίκιο, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· δὲν εἶμαι πολιτικὸς γιὰ νὰ ξέρω θετικὰ ἀν ἔχεις δίκιο τὴ ζωὴ· οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ οἰκονομολόγοι τὰ ξέρουν ὅλα θετικά· ἔτσι τούλαχιστον λένε στὸ λαό. Ἐγὼ δὲν ξέρω τίποτε θετικά. Ωστόσο, χωρὶς νὰ θέλω νὰ σὲ ἀπογοητεύσω, πρέπει νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἔχω κάμποσες ἀμφιβολίες ἀν μπορεῖ ν' ἀλλάξει μονομιᾶς τὴ ζωὴ ὅλων τῶν ἀδικημένων. Φοβᾶμαι ὅτι δὲν ὑπάρχει δρόμος ποὺ νάναι γιὰ ὅλους κοινός. Πολλὲς φορὲς στὴν ἱστορία προχώρησαν πολλοὶ μαζί, πιασμένοι ἀπὸ τὰ χέρια· ὥστόσο, στὸ τέρμα — ἀν καὶ προχωροῦσαν ὅλοι μαζὶ σὰν τὴ συμπαγέστερη μάζα τοῦ κόσμου — ἔφταναν πάντοτε λίγοι. Κι ἀπὸ τὴ μάζα οἱ λίγοι ξεπηδοῦν!

Ἐτσι γινόταν ἄλλοτε, παρατήρησε ὁ ἐργάτης· δὲ θὰ ξαγίνει ὅτι γινόταν ἄλλοτε.

Δὲν ξέρω, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· εὔχομαι νὰ χεις δίκιο. "Ωσπου νὰ ρθεῖ, ὅμως, τὴ στιγμὴ ποὺ δρόμος ὅλων τῶν ἀνθρώπων θάναι κοινὸς — καὶ τὴ στιγμὴ αὐτὴ θάναι τὴ πιὸ μεγάλη τὴ πιὸ μικρὴ στιγμὴ τῆς ἱστορίας — πρόσεχε μὴ χάσεις ἀπὸ τὰ μάτια σου τὸ δρόμο ποὺ ἔχει ἀνοίξει ὁ Θεὸς μονάχα γιὰ σένα. Δὲ φτάνει ὅτι σοῦ τὸν ἀνοίξει ὁ Θεός· πρέπει νὰ περπατήσεις ἐπάνω του μόνος σου. Καὶ ὁ Θεὸς κρυφοκοιτάζει ἀδιάκοπα, παρακολουθώντας μὲ ἀγωνία ἀν θ' ἀκολουθήσει ὁ καθένας μας τὸ δρόμο ποὺ τοῦ ἔχει ἀνοίξει Ἐκεῖνος. Δὲν τοῦ ἀρέσει τοῦ Θεοῦ νὰ πη-

γαίνει χαμένος ὁ κόπτος του. Καὶ ὅσες φορὲς ἀκολουθοῦμε τὸ δρόμο ποὺ ὁ Θεὸς ἄνοιξε γιὰ τὸν καθένα μας, χαίρεται ἡ καρδιά του. Καὶ βαδίζοντας ἐπάνω στὸ δρόμο ποὺ ἄνοιξε ὁ Θεὸς γιὰ τὸν καθένα μας, μπορεῖ νὰ συμβεῖ καὶ κάτι ἀπροσδόκητο καὶ ἀνέλπιστο, μπορεῖ ν' ἀλλάξει στ' ἀλήθεια ἡ ζωὴ μας, μπορεῖ ν' ἀλλάξει ὁ θάνατός μας, μπορεῖ ν' ἀλλάξει ἡ ζωὴ καὶ ἡ μοῖρα τῶν παιδιῶν μας...

Τί ξέρεις ἐσὺ ἀπὸ οἰκογένεια καὶ παιδιά; — τοῦ λέει ὁ ἐργάτης μὲ ύφος περιφρονητικό.

"Ἐχεις δίκιο δὲν ξέρω τίποτε, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας, κ' ἔνα κατάμαυρο σύννεφο μελαγχολίας σκέπτασε τὴν ὅψη καὶ τὴ σκέψη του. Καὶ πρόσθεσε ὁ Ζαρατούστρας: Κάποιος ποὺ εἶχε τὸ δικό μου ὄνομα καὶ ποὺ ἦταν μεγάλος, μίλησε γιὰ τὸ γάμο, χωρὶς νάχει ποτέ του γνωρίσει γυναίκα καὶ παιδί. Ἔγώ, ὁ Ζαρατούστρας ὁ Μικρός, δὲν τολμῶ νὰ μιλήσω γιὰ γυναίκα καὶ παιδί.

Θὰ εἶχα τὴ δύναμη νὰ πάψω νὰ μισῶ, ἀν ἥξερα ὅτι τὸ παιδί μου ἔχει τὴν πιθανότητα νὰ ζήσει καλύτερα ἀπὸ μένα, τοῦ λέει ὁ ἐργάτης.

Τώρα σὲ ἀγάπω ἀκόμα περισσότερο, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας.

'Η ἀγάπη σου δὲ βοηθάει, παρατήρησε ὁ ἐργάτης.

Τὸ ξέρω, σοῦ εἶναι περιττή, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· ὠστόσο, κάτι μπορεῖ νὰ κάνει καὶ ἡ περιττὴ ἀγάπη. Σύντροφε, μὴ μὲ περιφρονεῖς.

Δὲν εἶσαι σύντροφός μου, τοῦ λέει ὁ ἐργάτης· εἶσαι ξένος, μοῦ εἶσαι ἀδιάφορος· μπορεῖ νάσαι καὶ τρελός.

"Οχι, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας· ὁ τρελὸς πέθανε· καὶ θ' ἀκολουθήσω τώρα τὸν ὕδιο δρόμο ποὺ ἀκολούθησε κ' ἔκεινος. "Ακου, φίλε μου. Κάποτε μοῦ εἶπες ὅτι ἀν λείψει ἡ εὔτυχία τῶν εὐτυχισμένων, μπορεῖ νὰ μὴ βλέπουν πιὰ κ' οἱ δυστυχισμένοι τὴ δυστυχία τους. Τὴ διούλεψα τὴ σκέψη σου μέσα μου· τὴ ζύμωσα μὲ τὸ αἷμα μου. Σήμερα εἶμαι ὁ πιὸ εὐτυχισμένος ἀνθρώπος, χωρὶς τὸ μέτρο τῆς εύδαιμονίας μου νὰ τὸ δίνει ἡ εύτυχία ἢ ἡ δυστυχία κανενός. Βαδίζω πρὸς τὴν ταπείνωσή μου· ἄλλοι θὰ τὴν ἔλεγαν γελοιοποίηση· ἔγὼ τὴ λέω ταπείνωση καὶ νιώθω τὸν ἔαυτό μου εὐτυχισμένο. 'Η δυστυχία, ἡ πραγματικὴ καὶ ἀνέκκλητη, ὃ ποὺ ουντάρχει, εἶναι κάτι τὸ φυσικό, κάτι τὸ φοβερὰ φυσικό· μὴ βλαστημᾶς κάνοντάς την σύνθημα πολιτικὸ καὶ πηγή

μίσους. "Οπου δὲν ὑπάρχει τὴ φυσικὴ δυστυχία — ἐκείνη πού ρίχνει τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν στὴν ἀνέκκλητην καταστροφή —, ὑπάρχει τὴ ἐλπίδα, ὑπάρχει ὁ δρόμος τῆς ἡθικῆς εὐδαιμονίας· καὶ τὸ δρόμο αὐτὸν ποὺ μοῦ τὸν ἀνοιξε ὁ Θεὸς τὸν πορεύομαι σήμερα.

Εἶσαι ἀδιόρθωτα θρησκόληπτος, τοῦ λέει ὁ ἐργάτης.

Δὲν εῖμαι θρησκόληπτος, παρατήρησε ὁ Ζαρατούστρας· ἔχω πολλὲς ἀκόμα ἀμφιβολίες ποὺ περιμένω μὲ βέβαιότητα ὅτι θὰ τὶς διαλύσει ὁ θάνατός μου. Παλεύω ἀκόμα μὲ τὸ Θεό, ἀλλὰ παλεύω ἐλπίζοντας καὶ ἀγαπώντας ἀγαπώντας μάλιστα λιγώτερο τὸ Θεό καὶ περισσότερο τοὺς ἀνθρώπους. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτὸν τὸ καταλαβαίνει ὁ Θεὸς καὶ θὰ τὸ συγχωρήσει· πιθανὸν νὰ μὴ χρειαστεῖ καν νὰ τὸ συγχωρήσει, γιατὶ δὲν ἀποκλείεται διόλου νὰ ἐπιθυμεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ν' ἀγαπᾶμε περισσότερο τοὺς ἄλλους καὶ λιγώτερο τὸν ἴδιον.

Φύγε τώρα· μὲ κούρασες, τοῦ λέει ὁ ἐργάτης.

6

Καὶ ὁ Ζαρατούστρας ἔφυγε· καὶ τὰν πολὺ λυπημένος ποὺ εἶχε κουράσει τὸν ἐργάτη. Καὶ προχώρησε πρὸς τὴν παλιὰ πύλη τῆς μεγάλης πολιτείας μὲ καλὰ μελετημένο σχέδιο· ὅταν θὰ πλησίαζε στὴν παλιὰ πύλη, θ' ἀκολουθοῦσε ἐναν ἀπόμερο δρομίσκο γιὰ νὰ τὴν παρακάμψει, θάβγαινε ἔξω ἀπὸ τὴ μεγάλη πολιτεία, θάβρισκε χωρὶς ἄλλο — αὐτὸν τὴν ἐπίστης μέσ' στὸ σχέδιο ποὺ τὴν καλὰ μελετημένο — ἐνα γαιδουράκι, θὰ καθόταν ἐπάνω του καὶ θὰ πάρουσιαζόταν, ἀκριβῶς στὶς δέκα, στὴν πύλη τὴν παλιὰ ὡς ὁ ἐρχόμενος ἀπόρξω πρὸς τὴν πόλη.

Ο ποιητὴς τοῦ νέου Ἀμλέτου, ὁ φοιτητὴς μὲ τὴν εἰρωνικὴ διάθεση, εἶχε κι' αὐτὸς καταρτίσει τὸ σχέδιό του· καὶ τὰν κι' αὐτὸν καλὰ μελετημένο. Εἶχε βρεῖ τ' ἀλητόπαιδα στὴν παλιὰ πύλη· ἀφοῦ τοὺς ὑποσχέθηκε νὰ δώσει στὸ καθένα (καὶ τὰν περίπου δεκαπέντε) ἀπὸ μιὰ δραχμή, ἔδωσε τὶς ὁδηγίες του· μόλις θὰ ἐμφανιζόταν ὁ ἐρχόμενος στὴν πύλη, θὰ κουνοῦσαν τὰ κλαριὰ ποὺ θὰ κρατοῦσαν στὰ χέρια τους καὶ θὰ ἔκραζαν : Εὔλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις ! Καὶ πῆρε μαζί του ὁ φοιτητὴς μὲ τὴν εἰρωνικὴ διάθεση ἄλλους ἑνδεκα συναδέλφους του ποὺ μαζί του θ' ἀπαρτίζανε τὸ θίασο τῶν δώδεκα μαθητῶν. "Οταν πλησίασε

ἡ ὥρα δέκα, ἦταν ὅλοι στὴ θέση τους· καὶ ὅπως ἦταν φυσικό, εἶχαν μαζευτεῖ καὶ πολλοὶ περίεργοι, προπάντων οἱ γυναῖκες τῆς ἀπόμερης λαϊκῆς συνοικίας, ἀλλὰ καὶ κάμποσοι διαβάτες. ‘Ο φοιτητὴς μὲ τὴν εἰρωνικὴ διάθεση εἶχε πεῖ στὴν ἀστυνομία ὅτι τραβοῦσε μιὰ ταινία ποὺ ἡ κυριώτερη σκηνὴ της ἦταν αὐτή· ἔτσι ἡ συγκέντρωση εἶχε θεωρηθεῖ νόμιμη· δυὸς-τρεῖς ἀστυνομικοὶ εἶχαν παρακαλέσει τὸ φοιτητὴν νὰ τοὺς πάρει κι’ αὐτοὺς ὁ φακός· εἶχε συνεννοηθεῖ, ἀλλωστε, ὁ φοιτητὴς μ’ ἔνα φίλο του ποὺ ἦταν μηχανικός σὲ μιὰ μεγάλη κινηματογραφική ἑταίρια, καὶ ἡ μηχανὴ βρισκόταν ἀπὸ τὶς ὄχτι τὸ πρωῖ ἔκει· τὴ σκηνὴ, ὅπως θὰ τὴν ἔπαιρε ἡ μηχανή, θὰ τὴν ἔβαζεν στὰ νέα τῆς ἔβδομάδας.

“Ολαὶ ἦταν ἔτοιμα· ὁ ποιητὴς τοῦ νέου ‘Ἀμλέτου’ ἔδωσε τὶς τελευταῖς ὁδηγίες. ‘Ο δρόμος, μπροστὰ στὴν παλιὰ πύλη, εἶχε στρωθεῖ μὲ κλάδους βαΐων. ‘Ο παπᾶς τῆς ἐνορίας, ὁ φίλος τοῦ τρελοῦ τῆς παλιᾶς πύλης, ἔκαμε τὴν τελευταία στιγμὴ μιὰ δυσάρεστη παρέμβαση ποὺ μποροῦσε νὰ τὰ χαλάσει ὅλα· παρατήρησε ὅτι ἡ ἀναπαράσταση τῆς εἰσόδου τοῦ Χριστοῦ στὰ ‘Ιεροσόλυμα προϋποθέτει τὴν ἔγκριση τῆς ‘Ιερᾶς Συνόδου. Εύτυχῶς οἱ ἀστυνομικοί, ποὺ ἐπιθυμοῦσαν νὰ διαιωνισθοῦν στὴν ταινία, τὸν ἀπομάκρυναν παρατηρώντας ὅτι κράτος εἶναι ἡ ἀστυνομία καὶ ὅχι ἡ ἐκκλησία.

‘Ο Ζαρατούστρας βρῆκε πραγματικὰ ἔνα γαῖδουράκι, καὶ μάλιστα στὴ θέση ὅπου εἶχε προϋπολογίσει ὅτι θὰ τοῦ βρισκεται· ἀφοῦ κάθησε πάνω στὸ γαῖδουράκι, εἶπε στὸν ἑαυτό του: Πόσο θὰ χαιρόταν ὁ φίλος μου ὁ Δὸν Κιχότης, ἂν μ’ ἔβλεπε· ἦταν μεγάλη γενναιοφροσύνη νὰ σκεφθεῖ νὰ μοῦ προσφέρει τὴ θέση τοῦ Σάντου Πάνσου ποὺ χηρεύει στὸν κόσμο!

Καὶ προχώρησε ὁ Ζαρατούστρας πρὸς τὴν παλιὰ πύλη. “Οταν πλησίασε, δὲν πρόσεξε τόσο τὸν κόσμο ὃσο τὴν ἴδια τὴν πύλη· πρώτη φορὰ διαπίστωσε ὅτι μὲ μεγάλη δυσκολία θὰ περνοῦσε ἀπὸ κάτω· ὅτι στενὴ ἡ πύλη ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν. Πῶς περάσαμε, ὅμως, ἀπὸ κάτω στὴν κηδεία τοῦ τρελοῦ; — ρώτησε ὁ Ζαρατούστρας τὸν ἑαυτό του· πῶς χωρέσαμε τότε ὅλοι, καὶ τώρα, ὀλομόναχος, φοβᾶμαι ὅτι μὲ δυσκολία θὰ περάσω; ‘Ο Ζαρατούστρας δὲ μπόρεσε νὰ ἔξηγήσει τὸ αἴνιγμα. Δὲν εἶχε, ὅμως, καὶ καιρὸ στὴ διάθεσή του γιὰ νὰ τὸ ἔξηγήσει· ὅσπου νὰ τὸ σκεφθεῖ, εἶχε κιόλας φτάσει στὴν πύλη. Καὶ ἔπειτε νὰ περάσει ἀπὸ τὴν πύλη. Καὶ ἀρχισε ὁ Ζαρατούστρας, γαλή-

νιος καὶ ἀποφασιστικός, νὰ περνάει ἀπὸ τὴν πύλη τὴ στένη.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἔγινε κάτι ἀπροσδόκητο ποὺ θὰ μείνει στὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων ὃσπου νὰ λείψει κάθε μνήμη ἀπὸ τὸν κόσμο. ‘Ο φοιτητὴς μὲ τὴν εἰρωνικὴ διάθεση, ποὺ εἶχε σταθεῖ ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τ’ ἀλητόπαιδα, ἔδωσε στὰ παιδιὰ τὸ σύνθημα νὰ κουνήσουν τὰ κλαριὰ ποὺ κρατοῦσαν στὰ χέρια τους καὶ νὰ κράξουν: Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὄνόματι Κυρίου! Τ’ ἀλητόπαιδα, ὅμως, ἀφῆκαν τὰ κλαριὰ νὰ πέσουν ἀπὸ τὰ χέρια τους^κ ἔμειναν βουβά. ‘Ο φοιτητὴς ἐκνευρίστηκε κ’ ἔδωσε ξανὰ τὸ σύνθημα, κάνοντάς τους νόημα νὰ ξαναπάρουν τὰ κλαριὰ στὰ χέρια τους. ‘Ο Ζαρατούστρας, γαλήνιος, παρακολουθοῦσε τὸ ἐπεισόδιο σὰν πρωταγωνιστὴς ποὺ εἶχε κατεβεῖ ἀπὸ τὴ σκηνὴ καὶ εἶχε μεταβληθεῖ σὲ θεατή· γιὰ νὰ διευκολύνει τὸ φοιτητὴ, σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ κάτω ἀπὸ τὴν πύλη ποὺ τώρα εἶχε γίνει ξαφνικὰ εὔρυχωρη. ‘Ωστόσο, τ’ ἀλητόπαιδα, ποὺ δὲν ἤξεραν ποιός θάταν ὁ ἐρχόμενος καὶ ποὺ ἀναγνώρισαν τὸ φίλο τους τὸν Ζαρατούστρα, δὲν ἐννοοῦσαν νὰ ὑπακούσουν στὸ φοιτητὴ.

Θὰ σᾶς δώσω ἀπὸ δυό δραχμές στὸν καθέναν, φωνάζει στ’ ἀλητόπαιδα ὁ φοιτητὴς.

Δὲν τὰ θέλουμε τὰ λεφτά σου! — ἀπαντάει τὸ ἥγετικὸ στοιχεῖο ἀνάμεσα στ’ ἀλητόπαιδα.

Καὶ ὅλα μαζί — κ’ ἥταν περίπου δεκαπέντε — ἀρχισαν νὰ φωνάζουν ἐν χορῷ: Δὲν τὰ θέλουμε τὰ λεφτά σου! Δὲν τὰ θέλουμε τὰ λεφτά σου!

‘Ο Ζαρατούστρας εἶχε συγκινηθεῖ ὅσο ποτὲ στὴ ζωὴ του. Κράτησε λίγη ὥρα ἀκίνητο τὸ γαῖδουράκι του κάτω ἀπὸ τὴν παλιὰ πύλη καὶ σκέφθηκε: Χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, ματαιώνουν τὰ παιδιὰ τὴν ἔνδοξη ταπείνωσή μου!

Σὲ λίγο κατέβηκε ὁ Ζαρατούστρας ἀπὸ τὸ γαῖδουράκι του καὶ ὅλα τ’ ἀλητόπαιδα ἔτρεξαν κοντά του.

Σᾶς ἐμπιστεύομαι τὸ γαῖδουράκι αὐτό, λέει στ’ ἀλητόπαιδα· θὰ τὸ ξαναπάτε ἐκεῖ ὅπου είναι ἡ θέση του· καὶ δὲν σᾶς ποῦν οἱ ἀνθρώποι ποῦ τὸ πηγαίνετε, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· ὁ φίλος σας ὁ Ζαρατούστρας δὲν τὸ χρειάζεται.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ὁ φοιτητὴς μὲ τοὺς ἔνδεκα συντρόφους του πλησίασε κι’ αὐτὸς τὸν Ζαρατούστρα:

Διδάσκαλε, τοῦ λέει, ἐνδεῖμαστε καὶ οἱ δώδεκα.
Σᾶς βλέπω, ἀπαντάει ὁ Ζαρατούστρας· ἀκολουθήστε με!
Ἄφοῦ ἔριξε μιὰ τρυφερὴ ματιὰ στ' ἀλητόπαιδα, προχώρησε
ὁ Ζαρατούστρας· καὶ οἱ δώδεκα, χωρὶς νὰ καταλάβουν πῶς καὶ
γιατί, τὸν ἀκολούθησαν.

7

"Οταν ὁ Ζαρατούστρας ἔφτασε στὸν ποταμὸν ποὺ χώριζε
τὴ μεγάλη πολιτεία στὰ δυό, εἶπε στοὺς δώδεκα ποὺ σιωπηλοὶ
τὸν ἀκολουθοῦσαν:

'Ελάτε ν' ἀνεβοῦμε σ' αὐτὴ τὴ γέφυρα· εἶναι ἡ πιὸ ἀρχαία·
καὶ κανένας δὲν τολμᾷ νὰ τὴν πειράξει, οὔτε κἄν γιὰ νὰ ἔξετάσει
ἄν μπορεῖ ἀκόμα νὰ κρατήσει ἐπάνω της περισσότερους ἀπὸ
δυό-τρεῖς διαβάτες· καὶ ὅλοι τὴν ἀποφεύγουν. Λένε πῶς ὅποιος
τὴν πειράξει, ἔστω καὶ γιὰ νὰ ἔξετάσει τὴν ἀντοχὴν της, θὰ χαθεῖ
ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς μὲ τρόπο τόσο ἀπόλυτο ποὺ δὲ θὰ
τὸν ξαναβρεῖ πιὰ οὔτε ἡ ζωὴ, οὔτε κι' αὐτὸς ὁ θάνατος. Καὶ οἱ
ἄνθρωποι θέλουν νάναι βέβαιοι ὅτι θὰ τοὺς βρεῖ τούλαχιστον ὁ
θάνατος.

'Εγὼ σᾶς λέω ὅτι μποροῦμε ν' ἀνεβοῦμε ὅλοι μαζὶ στὴ γέ-
φυρα τούτη· καὶ ἡ γέφυρα, δὲν καὶ δὲν ἀντέχει νὰ σηκώσει τὸ
βάρος δεκατριῶν ἀνθρώπων, δὲ θὰ πάθει τίποτε· θὰ κρατηθεῖ·
θ' ἀποδειχθεῖ πιὸ γερὴ ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες. Θὰ κρατηθεῖ γιατὶ θὰ
δείξουμε ὅτι τῆς ἔχουμε ἐμπιστοσύνη. "Έχει κ' ἡ γέφυρα ψυχή.

Σᾶς εἶπα μιὰ παραβολή. Θὰ σᾶς πῶ, δὲν μπορέσω, κι' ἄλλες.
'Ελάτε ν' ἀνεβοῦμε ὅλοι μαζὶ στὴ γέφυρα· ἀκολουθήστε με· ἔχετε
ἐμπιστοσύνη σὲ μένα· δὲν μοῦ δείξετε ἐμπιστοσύνη, θὰ κρατηθῶ
ἀκόμα μερικὲς μέρες στὰ πόδια μου.

Καὶ ὁ Ζαρατούστρας προχώρησε καὶ ἀνέβηκε στὴ γέφυρα·
καὶ οἱ δώδεκα τὸν ἀκολούθησαν. Καὶ ἡ γέφυρα δὲν ὑποχώρησε
κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν δεκατριῶν ἀνδρῶν.

"Οταν πέρασαν κ' οἱ δεκατρεῖς ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ Ζαρα-
τούστρας στάθηκε πάλι κοιτάζοντας τὴ γέφυρα· καὶ εἶπε στοὺς
δώδεκα:

Καὶ τώρα σᾶς λέω ὅτι μιὰ μέρα ποὺ θ' ἀνεβεῖ ἕνα παιδάκι
ἐπάνω τὴς, θὰ γκρεμιστεῖ ἡ γέφυρα αὐτὴ ποὺ ἀνθεξει στὸ βάρος
δεκατριῶν ἀνδρῶν· δὲ θ' ἀφεθεῖ λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθή-
σεται· καὶ ὁ καιρὸς εἶναι ἐγγύς· τὰ πάντα εἶναι ἐπὶ θύραις!